

Marknad
Niklas Kallin

Elmarknadsrådets möte den 4 mars

Plats

Svenska Kraftnät
Jämtlandsgatan 99
162 15 Vällingby

Närvarande

Magnus Stephansson, Svenska Kraftnät (*ordf.*)
Niklas Kallin, Svenska Kraftnät (*sekr.*)
Jenny Fridström, Svenska Kraftnät
Tony Rosten, Energimarknadsinspektionen
Urban Hammarstedt, Nord Pool Spot
Magnus Thorstensson, Svensk Energi
Håkan Feuk, E.ON Energy Trading
Lars Johansson, Banverket
Magnus Thysell, Lunds Energikoncernen AB
Brynolf Alexandersson, Holmen AB
Mats Ählberg, Fortum Distribution
Daniel Nordgren, Vattenfall AB
Wiktor Åkerman, Plusenergi AB
Hanna Dahlberg, Östkraft Energihandel AB
Bo Lindörn, Oberoende elhandlare (*ersättare för Jonas Almquist*)

Ej närvarande

Jonas Almquist, Bergen Energi (*ersatt vid mötet av Bo Lindörn*)
Evalotta Stolt, Vargön Alloys
Jan Karlsson, Vattenfall Eldistribution

Minnesanteckningar

1. Dagordningen fastställs

Dagordningen godkändes utan anmärkningar.

2. Nya medlemmar i rådet

Sedan förra mötet har Svenska Kraftnät infört en ny avdelning, Stab och samordning. Chef för den nya avdelningen är Bo Krantz som lämnar Elmarknadsrådet. Tillträdande chef för Marknadsavdelningen är Magnus Stephansson, tidigare chef för enheten Marknadsdesign, som därmed övertar rollen som ordförande i rådet. Ny medlem i rådet från Svenska Kraftnät blir Jenny Fridström, chef för Marknadsdesign.

Utöver dessa förändringar har Elmarknadsrådet fått tre nya medlemmar:

- Victoria Åkerman, Plusenergi AB
- Hanna Dahlberg, Östkraft Energihandel AB
- Daniel Nordgren, Vattenfall AB

Dessa ersätter följande tre medlemmar som lämnat rådet:

- Magnus Sjövik, Öresundskraft Energy Trading
- Per Nordlund, Statkraft Sverige
- Set Persson, Vattenfall AB

Dessutom har Evalotta Stolt meddelat att hon kommer att lämna rådet.

Ersättare har dock ännu inte utsetts.

3. Föregående mötesanteckningar

Föregående mötesanteckningar godkändes utan anmärkningar.

4. Regleringsbrevet

Som introduktion till årets regleringsbrev presenterades Svenska Kraftnäts styrning och bolagsform. (Presentationen, *Svenska Kraftnät – Styrning*, bifogas.)

Värt att notera är att det är styrelsen som leder Svenska Kraftnät.

Generaldirektören får mandat av styrelsen att leda verksamheten. Vidare fastställer styrelsen arbetsordning, dvs. rörande affärsverkets organisation och råd samt förtydligande av befogenheter och delegeringsordning.

Svenska Kraftnät mottar årligen ett regleringsbrev från regeringen.

(Regleringsbrevet för 2009 kan hämtas från Svenska Kraftnäts hemsida, www.svk.se.) Regleringsbrevet anger bland annat Svenska Kraftnäts uppgifter under kommande år samt vilka specifika uppdrag som ska genomföras.

Regleringsbrevet för 2009 inkluderar:

- Effektbalans inför vintern 2009/2010 (återkommande)
- Anmälningssområden i Sverige
- Nordisk nytta
- Krisberedskap – Användning av radio

- Regelförenkling
- Tröskeleffekten – Anslutning av förnybar elproduktion

5. Anslutning av förnybar elproduktion

Elisabeth Norgren berättade om regeringsuppdraget om anslutning av förnybar elproduktion. (Presentationen, *Anslutning av förnybar produktion*, bifogas.)

Svenska Kraftnät kommer att lämna en rapport till regeringen senast den 20 april innehållande förslag till hantering.

Uppdraget fick Svenska Kraftnät i regleringsbrevet och framgår av presentationen.

Utbyggnaden av förnybar elproduktion, främst vindkraft, i Sverige förväntas bli stor. Ett hinder för denna utbyggnad är de tröskeleffekter som uppstår när ny produktion ska anslutas till elnäten och kapaciteten på elnäten inte räcker till. Med nuvarande regelverk ska den som försakar merkostnader för nätägaren betala för dessa. Kostnaden för förstärkning, ombyggnad eller utbyggnad av nätet som är till nytta för kundens anläggning skall bekostas av kunden. Det innebär att produktionsanslutningar som kräver större nätförstärkningar som enbart kommer den tillkommande produktionsanläggningen till nytta ska betalas av denne. I vissa fall kan det leda till att en tröskeleffekt uppstår när nätförstärkningen är så pass omfattande att den första producenten som ansluter sig inte ensam klarar av kostnaden för denna. Tillkommande producenter betalar enligt dagens regelverk ingenting om kapacitet finns. Det gör att ingen vill vara först att ansluta. Elnätsföretagen å andra sidan genomför inte större nätförstärkningar om de inte med stor säkerhet vet att kapaciteten de bygger för kommer att nyttjas fullt ut så att de får betalt för sina investeringar.

Tidigare förslag för att lösa problemet har behandlats i den s.k. Nätanslutningsutredningen samt i Energinätsutredningen. Det förslag som presenterades på mötet innebär att producenten står för sin anslutning till inmatningspunkten samt för sin proportionella del av nätutbyggnaden. Svenska Kraftnät medverkar till finansieringen av utbyggnaden för den del som nätägaren inte kan införliva i nyttovärden för sitt nät och som därmed skulle utgöra en ekonomisk risk för nätägaren till dess att ytterligare producenter ansluter sig. Dock finns fortfarande några olika aspekter kvar att ta hänsyn till innan förslaget är färdigt.

För att Svenska Kraftnät ska ta risken krävs att vissa urvalskriterier först är uppfyllda. Dessa inkluderar bland annat för vindkraft att vindmätningar ska vara genomförda på platsen under minst 12 månader som styrker vindkartans uppgift om genomsnittlig vindhastighet på minst 6,5 m/s (på 71 meters höjd).

Det påpekades att det finns en naturlig fördel med att producenten tar sina egna kostnader då det bör leda till att de bästa projekten genomförs i första hand. Sverige är ett till ytan stort land med många bra lägen för vindkraft.

Förslaget innebär att havsbaserad vindkraft behandlas på samma sätt som landbaserad, vilket stöddes av vissa medlemmar.

6. Svenska anmälningsområden

a. Beskrivning av projektet och uppdraget

b. Avstämning

Svenska Kraftnät har i regleringsbrevet för 2009 fått i uppdrag att inleda processen med att dela in Sverige i anmälningsområden. Uppdraget innefattar bland annat att analysera hur en uppdelning bör göras samt tidshorisont för införandet. En beskrivning av uppdraget samt projektets upplägg och innehåll förmedlades av Svenska Kraftnät. (Presentationen, *Svenska anmälningsområden 090304*, bifogas.)

Arbetet bedrivs som ett internt projekt av Svenska Kraftnät. Vidare har en samrådskommitté knutits till projektet bestående av representanter från Energimarknadsinspektionen, Konkurrensverket och Nord Pool Spot.

I ett första steg kommer en lägesrapport att lämnas till regeringen senast den 31 mars. Det slutliga beslutet om lösning tas av Svenska Kraftnäts styrelse den 15 oktober, därefter lämnas en arbetsplan över till parterna att genomföra.

Det är viktigt att förstå att en uppdelning i anmälningsområden inte nödvändigtvis leder till fler prisområden. Om den tillgängliga kapaciteten mellan områdena är tillräcklig bildas gemensamt prisområde. Dessutom medför införandet av ytterligare områden att mer handelskapacitet kan tilldelas utlandsförbindelser och därmed ökar möjligheten för respektive område att bilda gemensamt prisområde med angränsande anmälningsområden. Den interna överföringskapaciteten påverkas dock inte av uppdelningen.

De alternativ som utreds innefattar uppdelning enligt följande:

- Snitt 2 (två anmälningsområden)
- Snitt 4 (två anmälningsområden)
- Snitt 2 och 4 (tre anmälningsområden)
- Snitt 1, 2 och 4 (fyra anmälningsområden)

Frågan ställdes till rådet vad det innebär för skillnad om Sverige delas in i två, tre eller fyra områden. Fler medlemmar menade att gällande de negativa aspekterna av införandet blir dessa värre ju fler områden som finns. En medlem påpekade – i relation till att fler anmälningsområden inte behöver leda till fler prisområden – att elhandlare ändå hantera risken att fler prisområden kan uppstå.

Lämplig tidshorisont för införande analyseras med hänsyn tagen till följande tre områden:

- Den finansiella marknadens behov av framförhållning
- Tid för eventuella ändringar av lagar, förordningar och föreskrifter

- Tid för ändringar i IT-system, rutiner och administration

Contract for Difference (CfD), som är det finansiella kontrakt som är knutet till områdespriser, handlas på Nord Pool upp till tre år framåt. Kontrakt som löper på längre tid är knutna till systempriset, vilket inte bör ändras av en uppdelning av landet. Dock omsätts även kontrakt utanför Nord Pool bilateralt som har längre framförhållning.

Antalet områden som Sverige är uppdelat i är inte reglerat i författning, dock kan konsekvenser av införandet av ytterligare anmälningsområden leda till ändringar i förordningar och föreskrifter.

Rådet frågades hur lång tid ändringar i IT, rutiner och administration kan ta för aktörerna. Det framhölls att 18 månader bör vara tillräckligt ur detta hänseende.

Utöver de direkta frågeställningar som lyftes hade rådet ytterligare synpunkter som lades fram.

Oberoende Elhandlare återberättade innehållet i konsultrapport man låtit ta fram. Rapporten pekar på bristande likviditet på Nord Pools CfD-marknad och menar att detta innebär otillräckliga möjligheter för elhandlare att hantera sina risker. Följden av detta är att vissa aktörer inte kommer att kunna fortsätta vara aktiva i alla anmälningsområden. Man menade vidare att detta är skäl till att skjuta upp införandet av ytterligare anmälningsområden till dess att situationen förbättrats. Svenska Kraftnät förmedlade att man förstår aktörernas oro, men påpekade också att det ökade behov som indelningen innebär kan medföra ökad likviditet på marknaden.

Ett förslag för att avhjälpa situationen genom införandet av handel med finansiella transmissionsrätter (FTR) lades fram av en medlem. Denne påpekade vidare att förslaget skulle kunna möjliggöra bättre balans mellan köpare och säljare i respektive område. Man menade också att det skulle göra det lättare för Svenska Kraftnät att prognostisera sina flaskhalsintäkter. Svenska Kraftnät ställde sig något frågande till förslaget då det innebär att affärsverket tvingas ta oskäliga risker, t.ex. då såld kapacitet måste avkortas av säkerhetsskäl. En medlem påpekade vidare att förslaget inte är förenlig med den nordiska marknadsmodellen som bygger på implicita auktioner.

En medlem påpekade att uppdelning bör skjutas upp till dess att den nordiska systemutvecklingsplanen (den så kallade ”Pakken”) är färdigbyggd. Internt inom Sverige utgörs denna av SydVästlänken. Anledningen är att investeringarna i överföringskapacitet väntas minska flaskhalstimmarna, och därmed eventuella negativa konsekvenser av uppdelningen. Svenska Kraftnät påpekade att det är svårt att avgöra när nätinvesteringarna är färdigställda. Vidare planeras ytterligare investeringar, bland annat i utlandsförbindelser och produktionskapacitet, som kan vara lika avgörande för flaskhalsarna som

Pakken. Dessutom kan det hävdas att det är under perioder då snitten är som mest begränsande som behovet av uppdelningen är som störst.

Vissa medlemmar påpekade att flaskhalsdiskussionen hittills haft för lite fokus på konsekvenser för slutkunderna och att detta borde beaktas i analysen. Svenska Kraftnät meddelade att rapporten i höst kommer att innehålla vissa generella konsekvenser, däribland för slutkunderna. Svenska Kraftnät betonade samtidigt att uppdraget inte handlar om en analys över huruvida Sverige ska indelas i flera anmälningsområden eller ej utan hur en sådan indelning kan göras. Man påpekade vidare att perspektivet för en sådan indelning bör vara nordiskt och nordeuropeiskt snarare än enbart svenskt.

I sammanhanget påpekades från vissa medlemmar att negativa konsekvenser av ytterligare anmälningsområden i slutändan leder till försämrad konkurrens och höga priser i de södra delarna av Sverige. Samtidigt kan de motsatta effekterna förutspås i angränsande områden.

7. Balansansvarsavtalet 2010

a. Ändringar som utreds

b. Diskussion av aktuella frågor

Svenska Kraftnät presenterade de förslag på ändringar i balansansvarsavtalet som utreds. (Presentationen, *BA 2010*, bifogas.)

Tidsplanen för arbetet med framtagande av nytt balansansvarsavtal inkluderar:

- Preliminärt avtal skickas på remiss i första halvan av april
- Balansansvarsdagen anordnas under andra halvan av maj
- Slutligt avtal till de balansansvariga i september
- Avtalet träder ikraft den 1 november

De förslag som presenterades är pågående utredningar, inte beslutade förändringar. Som input till utredningarna efterfrågades rådets synpunkter.

Vissa medlemmar stödde ett eventuellt införande av enprisavräkning för vindkraft genom att behandla den som negativ förbrukning. Lösningen förväntas minska obalanskostnaderna för vind, vilket ansågs rimligt då kraftslaget är svårt att prognostisera och därtill ofta inte reglerbart. Svenska Kraftnät höll i viss mån med om detta, men menade samtidigt att införandet skulle vara att frångå den nya ordning som överenskommits inom ramen för den nordiska harmoniseringen, vilket kräver goda skäl. Dessutom kan hävdas att vindkraften bör bära de obalanser de orsakar på samma villkor som övrig produktion. Prioritering av vindkraft kan göras på andra sätt.

Införandet av tillsvidareavtal stöddes av rådet under förutsättning att rutiner förs in i avtalet som reglerar hur ändringar får göras av Svenska Kraftnät. Bland annat bör föreslagna ändringar tas upp och diskuteras av Elmarknadsrådet, relaterade metoder godkännas av Energimarknadsinspektionen och tillräcklig framförhållning ges aktörerna att

antingen anpassa sig till ändringarna eller säga upp avtalet. Svenska Kraftnät bekräftade att dessa förutsättningar är helt i linje med tänkt lösning.

Den återrapportering av andelstal till nätägare som sker via fax planeras att tas bort då samma data även förmedlas via Svenska Kraftnäts hemsida. Rådet hade inget att invända mot förslaget så länge inte själva återrapporteringen avskaffas, vilket givetvis inte heller är Svenska Kraftnäts avsikt.

Rådet hade inga direkta anmärkningar på övriga förslag.

För löpande uppdateringar av det arbetet uppmanade Svenska Kraftnät aktörerna att besöka affärsverkets hemsida¹.

8. Aktivering av effektreserven

Fredrik Wik berättade om den slutliga lösningen för aktivering av effektreserven som implementerades den 19 januari i år. (Presentationen, *Aktivering av effektreserven*, bifogas.)

Lösningen, som har tagits fram gemensamt med den finska TSO:n Fingrid, innebär att effektreserven kan aktiveras via Elspot i ett första steg, varefter kvarvarande resurser görs tillgängliga på reglerkraftmarknaden. Prissättningen sker till samma nivå som högsta kommersiella bud (plus 0,1 EUR av rent tekniska skäl) eller effektreservens genomsnittliga rörliga kostnad om den är högre.

9. Ny stamnätstariff

Hans Jacob Nilsen berättade om Svenska Kraftnäts projekt om ny stamnätstariff. (Presentationen, *Ny stamnätstariff*, bifogas.)

I de flesta hänseenden innebär den föreslagna lösningen inga drastiska ändringar mot dagens hantering. Effektagiften planeras att delas upp i en volymbaserad del (årsabonnemang) och en del för den energi som därutöver från tid till annan matas in/tas ut.

Vid beräkning av energiavgiften kommer korrigerade marginalförluster att nyttjas (ungefär att betrakta som medelförluster).

En ny beräkning av förlustkoefficienterna kommer också att genomföras.

I ett längre perspektiv kan det möjligen bli aktuellt att se över tariffstrukturen (latitudberoendet) vid införande av anmälningsområden.

¹ <http://www.svk.se/Marknadsstod/El/Systemansvar/BA---Aktuellt-och-planerat/>

10. Inre marknaden - tredje paketet

Svenska Kraftnät informerade om EUs tredje paket om den inre marknaden för el och gas. (Presentationen, *Tredje paketet*, bifogas.)

Hörnstenarna i paketet är åtskillnad (unbundling), ökat TSO-samarbete genom bildandet av ENTSO² och stärkandet av reglermyndigheter, både i deras nationella roller och genom det europeiska organet ACER³.

Frågan om åtskillnad har följts åt av långa diskussioner och ett par olika förslag har presenterats. Det förslag som nu är aktuellt är inte lika långtgående som det ursprungliga och innebär att företag även fortsättningsvis kan vara vertikalt integrerade, men tvingas följa detaljerade regler och restriktioner.

Förhoppningen är nu att paketet ska antas under våren 2009.

11. ENTSO-E

Svenska Kraftnät berättade om den nyligen bildade organisationen ENTSO-E. (Presentationen, *ENTSO-E*, bifogas.)

ENTSO-E har skapats frivilligt enligt tredje paketet för att underlätta ett effektivt samarbete mellan Europas TSOer. Organisationen kommer att ersätta bland andra ETSO, UCTE och Nordel.

De huvudsakliga skillnaderna mellan ETSO och ENTSO-E är att den senare knyts in i det nya regelverk som för närvarande diskuteras (gentemot reglermyndigheter och EU-Kommissionen).. Medan ETSO i första hand hanterade marknadsfrågor kommer ENTSO-E även inkludera drift och nätplanering. Arbetet kommer generellt att delas in under tre kommittéer, Market, System Operations och System Development, med både funktionella och geografiska arbetsgrupper.

12. Information från Nord Pool

Urban Hammarstedt berättade om några aktuella frågor för Nord Pool Spot. (Presentationen, *Nord Pool Spot 090304*, bifogas.)

Specifikt rapporterades:

- Nord Pool Spot har genomfört en kundundersökning. Undersökningen indikerade ett behov av att förbättra hemsidan, som anses vara svår att hitta på. Arbetet med detta har redan inletts.
- De UMM-kurser som hållits har fått positiva reaktioner och nya kurser kommer att hållas.
- EMCC kommer sannolikt inte återstartas inom de närmaste månaderna. Dock har en gemensam algoritm hittats som väntas ge hållbara resultat. Mycket tid kommer nu att läggas på tester.

² European Network of Transmission System Operators

³ Agency for Cooperation of Energy Regulators

- Elbas hade premiär i Norge samma dag som Elmarknadsrådets möte, dvs. den 4 mars. I samband med detta infördes en ny teknisk plattform. Sannolikt kommer det att öka volymen på handeln, någon uppskattning av detta finns dock inte.
- Möjligheten till negativa priser kommer att införas den 1 oktober 2009. Idag är prisgolvet 0 EUR. För att det ska kunna hanteras tekniskt anges ett prisgolv på -200 EUR. Detta kommer sannolikt i första hand vara aktuellt i Danmark (med mycket vindkraft), sannolikt aldrig i övriga länder.
- Nordel vill införa ramping i Elbas och arbetet kommer att påbörjas inom kort nu när Norge är med i intradagshandeln.
- Framförallt volymerna i Elbas har ökat jämfört med tidigare år.

13. Övriga frågor

Inga övriga frågor togs upp.

14. Kommande möten

Mötet i september hålls normalt på annan ort än Svenska Kraftnäts lokaler. Som förslag till destination för årets septembermöte föreslogs Åre, med ett studiebesök vid bygget av ledningen mellan Nea och Järpströmmen. Den 21-22 september föreslogs som datum för sammankomsten. En bekräftelse och mer information kommer att skickas ut i april månad.

Årets sista möte anordnas som vanligt hos Svenska Kraftnät, men då i affärsverkets nya lokaler i Sundbyberg. Som datum fastslogs den 25 november.

Bilagor

- Punkt 2: *Svenska Kraftnät – Styrning*
- Punkt 3: *Minnesanteckningar 081113*
- Punkt 5: *Anslutning av förnybar produktion*
- Punkt 6: *Svenska anmälningssområden 090304*
- Punkt 7: *BA 2010*
- Punkt 8: *Aktivering av effektreserven 090304*
- Punkt 9: *Njsta 090304*
- Punkt 10: *Tredje paketet*
- Punkt 11: *ENTSO-E*
- Punkt 12: *Nord Pool Spot mars 09*